

N:o 19.

Ank. till Riksd. kansli den 16 maj 1892, kl. 10 f. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner om införande af progressiv beskattning.

Till bevillningsutskottet hafva hänvisats följande motioner, hvilka utskottet ansett sig böra, med afseende å deras innehåll, i ett sammanhang behandla, nemligen:

från Första Kammaran:

motionen n:o 9, af herr *H. Claëson*, om höjning i stämpelpappersafgiften för bouppteckningar, samt

från Andra Kammaran:

motionerna n:o 106, af herr *E. Åkerlund*, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till införande af progressiv beskattning m. m., och n:o 154, af herrar *C. Wallis*, *Olof Olsson*, *F. Berg* och *J. A. Fjällbäck*, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till införande af progressiv arfskatt.

Herr *Claëson* anför i sin motion hufvudsakligen följande: Vid senaste riksdag hade Andra Kammaran afslagit ett af Kongl. Maj:t fram-

stält förslag, genom hvilket, om detsamma antagits, ordnandet af vårt försvarsväsen skulle tagit ett stort steg framåt. Bland skälen för detta afslag var fruktan, att den ökning i utgifter och den minskning i statsinkomster, som blifvit en följd af förslaget och den dermed sammanbundna afskrifning af grundskatterna samt rustnings- och roteriugsbesvärerna, skulle göra den sedan få år tillbaka ålagda tullbeskattning å den stora och föga bemedlade allmänhetens hufvudsakligaste och oundgängligaste förbrukningsartiklar till ett för all framtid kvarstående, af finansiela skäl nödvändigt ondt eller, såsom man uttryckte sig, fastläsa denna art af beskattning. Då, med hänsyn till hvad både billighet och nödig omtanke om samhällsfridens bevarande bjöde, äfven motionären skulle betrakta en sådan påföljd såsom en olycka för vårt land; då försvarsfrågans lyckliga lösning måhända berodde derpå, huruvida man lyckades skingra nämnda farhåga; och då en dylik farhåga bäst aflägsnades genom antagande af andra lämpliga skattetitlar, hade motionären ansett sig fullgöra en pligt såsom folkrepresentant, då han, väsentligen för att främja Kongl. Maj:ts bemödanden att skaffa landet ett förbättradt försvar, ginge att påkalla ett verksamt anlitande af en skattetitel, som hittills endast i mycket ringa grad hos oss kommit till användning, arfskatten. Såsom en grundregel vid beskattning gälde, att den borde påläggas i sådan form och i sådant förhållande till den skattdragandes skatteförmåga, att trycket deraf ej kändes allt för hårdt. Likasom den ofvannämnda lifsmedelsbeskattningen stode i skarp strid mot berörda grundsats, torde det ej vara lätt att uppleta en skatteform, hvilken bättre öfverensstämde med densamma, än en väl afvägd arfskatt; ty när skulle det kännas lätt att för allmänt bästa afstå något litet af hvad man egde, om ej då man utan all egen möda erhöle en förmögenhet, som vore frukten af andras arbete, och i all synnerhet, om den sålunda vunna förmögenheten vore långt utöfver hvad man kunde behöfva och komme genom arf från personer, af hvilka man ej haft något att påräkna? Många menade, att den nämnda grundsatsen finge sin riktigaste tillämpning derigenom, att den direkta skatten på årlig inkomst blefve progressiv, så att den drabbade den större årsinkomsten med större procenttal än den mindre. För sin del ansåge motionären goda skäl förefinnas emot införande af progressiv inkomstskatt i allmänhet, särskildt då inkomst af arbete beskattades efter samma grunder som inkomst af kapital; och motionären kunde ej heller gilla, att, såsom äfven blifvit satt i fråga, man skulle för den allmänna inkomstbevillningen bibehålla nu gällande grunder, men vid sidan af denna för visst ändamål pålagga en progressiv inkomstskatt under namn af värn-

skatt eller dylikt. Deremot trodde motionären, att man både kunde och borde göra den stämpelskatt, som vid arf utkräfdes af den dödes arfvingar, i någon mån progressiv, emedan den eljest ej kunde blifva så verksam, som motionären åsyftat, utan att drabba väl hårdt den mindre förmögenheten. Likaledes ansåge motionären, att den nu befintliga skilnad i skattens storlek å arf, som ginge till bröstarfvingar, och sådant, som hade egenskapen af bakarf eller sidoarf, borde af både klokhets- och billighetskäl göras större, så att skatten utginge med dubbelt så stort belopp i senare fallet som i det förra.

På grund af hvad motionären sålunda anfört och då han ej funne lämpligt, att stämpelskatten höjdes i fråga om arf, som tillfölle bröstarfvinge, när behållningen i boet icke uppginge till 10,000 kronor, föresloge motionären,

att 8 § i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 5 september 1890, i hvad den anginge bouppteckning, erhöle följande ändrade lydelse:

»Bouppteckning skall, då den för inregistrering hos domstol företes, vara försedd med stämpel till nedannämnda belopp:

a) då arflåtaren efterlemnat bröstarfvinge: 50 öre för hvarje fulla 100 kronor af behållningen i boet, om denna ej uppgår till 10,000 kronor;

1 krona för hvarje fulla 100 kronor af behållningen i boet, om denna uppgår till 10,000 kronor, men icke till 100,000 kronor; 2 kronor för hvarje fulla 100 kronor af behållningen i boet, om denna uppgår till 100,000 kronor, men icke till 200,000 kronor; och 3 kronor för hvarje fulla 100 kronor af behållningen i boet, om denna uppgår till 200,000 kronor eller derutöfver;

b) då arflåtaren icke efterlemnat bröstarfvinge:

dubbelt mot hvad här ofvan för hvarje fall sägs.

Befrielse från stämpel eger likväl rum, der behållningen i boet icke uppgår till 1,000 kronor; skolande för bouppteckning, som till underdomstol i stad ingifves, från det belopp, hvartill stämpeln efter nu stadgad beräkningsgrund uppgår, afdragas ett belopp, motsvarande den för bevis om bouppteckningens inlemnande och inregistrering vid domstolen bestämda lösen, äfven om på grund af gällande författning dylik lösen ej må fordras.

Såsom behållning i boet skall, der make lever efter, anses endast hvad som återstår efter afdrag af den efterlevandes giftorätt, hvilken, ehvad den utgör mer eller mindre, bör beräknas till hälften af behållningen.»

Derest den förhöjning i arfskatten, hvilken sålunda blifvit ifrågasatt,

vidtoges, borde, enligt motionärens åsigt, beläggningsstämplor å ettusen kronor och femtusen kronor anskaffas, vid hvilket förhållande sådana å femhundra kronor torde kunna utan olägenhet undvaras; och har motionären i syfte af sådan ändrings åvägabringande föreslagit viss förändrad lydelse af 19 § i ofvanberörda kongl. förordning.

Med herr Claësons ifrågavarande framställning eger förenämnda af herr *Wallis m. fl.* väckta motion nära sammanhang. I denna senare fästes uppmärksamheten derå, att arfskatten, som i de flesta af Europas länder förefunnes i en eller annan form, sedan längre tid i ett stort antal af dem varit progressiv antingen så, att arfvings fjermare skyldskap med arflåtaren medförde större beskattning af arffallet, eller ock så, att skatten växte i mån af arffallets storlek. I flera länder utginge arfskatten efter båda dessa grunder för progressionen. De skäl, som anförts för att sålunda göra arfskatten progressiv, hade varit många och talande. Hvad den progressiva arfskatten i egentlig mening — den, som växte med arffallets storlek — beträffade, hade man gjort gällande, att den utgjorde en beskattning, som mer än de allra flesta tillgodosåge den rigtiga beskattningsprincipen, att skatten borde företrädesvis träffa den, som lättast förmådde bära densamma. Den progressiva arfskatten gjorde detta i fall, såsom skett i länder der den införts, ett skattefritt minimum af det samlade arvet eller af arfslotten medgäfves. Detta medgifvande medförde också fördelen af en hög grad af enkelhet i skattens indrivande, och då den i så fall endast drabbade sådana, som samtidigt med skattens erläggande vunnit en afsevärd förbättring i sina ekonomiska villkor, utgjordes densamma med lätthet. I de länder, der den införts, hade erfarenheten visat, att den dessutom tillförde staten väsentligen ökade inkomster, såsom exempel hvarå kunde anföras, att den för närvarande årligen lemnade i England omkring 153 millioner kronor, i Frankrike 117, i Italien 30, i Österrike 22, i Holland 18, i Belgien 13 $\frac{1}{2}$.

Vid 1886 och 1891 års riksdagar hade motion väckts om, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande af ett lagförslag angående progressiv arfskatt. Vid båda riksdagarna hade bevillningsutskottet hemställt, att motionen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och hade båda gångerna grundat denna sin hemställan hufvudsakligen på ett och samma skäl, nemligen att något behof för staten att skaffa sig ökade inkomster för tillfället ej föreläge. Detta skäl hade för närvarande förlorat sin giltighet. Statens behof af ökade inkomster vore sådant, att regeringen föreslagit betydligt ökade industri-tullar, och förslag om införande af maltskatt och förökad skatt på

hvitbetssockertillverkningen vore att vänta. Dessa skatter vore konsumtionsskatter, som i större eller mindre mån komme att mest drabba den ekonomiskt sämre lottade delen af befolkningen. Då det syntes riktigt, att, så vidt ske kunde, statsverkets ökade behof tillgodosåges genom skatter, hvilka, såsom den progressiva arfskatten med skattefritt minimum, företrädesvis drabbade den, som lättast kunde bära skattebördan, föresloge motionärerne, att Riksdagen ville genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, *det Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för en kommande Riksdag framlägga förslag till arfslag, så affattad, att ett minimum af det samfälda arfvet eller af arfslotten blefve skattefritt, men att bevillningen å belopp öfver minimum måtte progressivt stiga med arfvets eller arfslottens belopp.*

Herr *Akerlund* slutligen har — efter att hafva erinrat, bland annat, hurusom alla tullar å nödiga förbrukningsartiklar, delvis äfven å mindre viktiga sådana, äfvensom en god del öfriga indirekta utlagor alldeles icke medförde en rättvis beskattning, emedan derigenom de välmående klasserna alls icke i rikligare mån än de mindre bemedlade ålades att tillgodose statens inkomstkraf eller våra producenters behof att afsätta sina tillverkningar — anført följande:

»Att de små jordbruken, hvilka endast genom träget arbete kunna bereda utkomst för sina egare, ändock de äro hårdt skuldsatta, beskattas till fulla taxeringsvärdet, att de enkla egna hem, våra talrika backstugusittare lyckats förskaffa sig och hvilka utgöra deras må hända största glädje samt de fastaste band, hvarmed de äro bundna vid fosterlandet, de små farkoster, med hvilka våra skärgårdars befolkning under stormar och lifsfaror måste förtjena sitt dagliga bröd, skola, så vidt möjligt, enligt gällande författning beskattas till fulla värdet eller inkomsten, förefaller nog mången gång hårdt, men vore dock icke så motbjudande, derest ej ostridigt vore, att de stora inkomsttagarne, synnerligen storkapitalens män, af alla skattskyldige bringa de *minsta offren* åt det allmänna, hvarför ock rättvisa och billighet synas mig kräfva, att hvarje medborgare i ett land åläggas betala såsom skatt större eller mindre procent af samtliga sina inkomster, i mån af dessas högre eller lägre belopp och lättare eller svårare förvärfvande; och svärligen lärer kunna bestridas orättvisan deruti att, såsom nu tillgår, de, hvilkas inkomster kanske tusendefalt öfverstiga värdet af det genom dem producerade arbetet och hvilka i så oändligt mycket mer än de ringe behöfva statens skydd och bestånd för att fortfarande kunna förkofra sig och i ro njuta af sin välmåga, icke i någon högre grad än desse skola bidra till statens och respektive kommuners utgifter.»

Sedan motionären derefter bemött de invändningar, hvilka han väntade komma att framställas mot den af honom sålunda uttalade grundsats med afseende å möjligheten af dess tillämpning i praktiken, har motionären, på grund af hvad han sålunda anfört, föreslagit:

att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar uti vårt beskattningssystem, att direkt skatt måtte komma att utgå i vida högre mån än nu, dels progressivt stigande med inkomstbeloppen, dels utgående med högre procent af de stora kapitalen och den enskilda penningrörelsen än af inkomst af det produktiva arbetet, äfvensom förslag till sådana ändringar i gällande fastighetsbeskattning, som i följd deraf kunna finnas nödiga.

Utskottet finner de frågor, som i förevarande motioner berörts, förtjenta af synnerlig uppmärksamhet under närvarande förhållanden, då krafven på ett bättre ordnande af vårt försvar och de i sammanhang dermed ställda frågorna om fortsatt afskrifning af grundskatterna samt om lindring i rustnings- och roteringsbesvären alltmera träda i förgrunden af vårt politiska lif, och man särskildt med afseende derå måste motse ökade behof af inkomster för statsverket.

Hvad då först *arfskatten* beträffar, läser det icke kunna bestridas, att densamma i flera afseenden väl motsvarar de fordringar, som måste ställas på en direkt skatt. Den träffar säkert just den förmögenhet, som man med beskattningen velat träffa, och uttages af densamma under förhållanden, då en uppoffring för det allmänna bör kännas jemförelsevis lätt att bära. Härtill kommer ytterligare hos denna skatt en egenskap, hvilken under vissa förhållanden eger afsevärd betydelse. Skatteregleringskomitén fäste uppmärksamheten derå i följande erinran:

»Den (arfskatten) bildar i sjelfva verket en vigtig länk i hvarje skattesystem, der -- af den ena eller andra anledningen -- öfriga bestående skattelagar ej förmå träffa kapitalet, så att dess innehafvare bidra till det allmänna i förhållande till sin verkliga inkomst. Då komitén vid sin behandling af frågan om bevillning af fastighet och af inkomst funnit sig böra, i likhet med hvad i nu gällande bevillningsförordning är fallet, ställa samtliga skatteobjekt i jemlikhet med hvarandra med hänsyn till beskattningen af de ur olika källor flytande inkomsterna, så torde de anmärkningar, som kunna göras mot ett sådant förfaringssätt, till en väsentlig del mötas genom införandet uti skatte-

systemet af en arfskatt. Denna träffar kapitalet just i det ögonblick, då det, efter att kanske under en längre föregående tid hafva i större eller mindre mån undandragit sig beskattning, måste träda i dagen för att till annan innehafvare öfverflyttas. Arfskatten utgör således ett godt och befogadt komplement till en inkomstskatt, sådan som den hos oss gällande.»

Om man sålunda, enligt utskottets åsigt, svårligen kan bestrida lämpligheten af, att arfskatten i vidsträcktare mån, än hittills egt rum, tages i anspråk för anskaffande af ökade statsinkomster, torde man lika litet kunna med fog bestrida giltigheten af de skäl, som anförts för att denna skatt göres i någon mån progressiv. Olika meningar kunna deremot göra sig gällande såväl i afseende å grunderna för progressionen — närmare eller fjernare skyldskap med arflåtaren, arfvets storlek eller bådadera — som ock i afseende å lämpligaste formen för skattens uttagande.

I sistnämnda hänseende har man att välja mellan olika utvägar. Ett sätt är att, såsom herr Claëson anvisat, uttaga skatten i form af stämpelafgift vid någon af de civilrättsliga formaliteter, som af dödsfall påkallas. Ett annat sätt åter är att, såsom i herr Wallis' m. fl. motion afses, låta skatten utgöras i form af bevillning. Med hänsyn särskildt till den ringa svårighet, som möter vid uppbörden af en stämpel-skatt, och lättheten att öfva kontroll å denna uppbörd, torde man utan tvekan böra gifva den förra formen företräde.

Då utskottet nu emellertid finner sig icke böra ingå i någon närmare granskning af de detaljbestämmelser, herr Claëson föreslagit, beror detta derpå, att utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka, att Riksdagen nu besluter någon ändring i gällande bestämmelser angående arfskatten. Utskottet anser nemligen, att man för närvarande icke kan med någon större grad af tillförlitlighet bedöma, i hvad mån ifrågavarande skatte-källa lämpligen bör ytterligare anlitas. Vid afgörande af denna fråga är det nödigt ej mindre att taga hänsyn till storleken af statsverkets ökade inkomstbehof än äfven att kunna bilda sig ett omdöme om, i hvilken omfattning bidrag till dessa behofs fyllande äro att påräkna såväl af annan direkt beskattning som från skatteköllor, hvilka af finansiella eller andra hänsyn anses böra framför den direkta beskattningen anlitas, allt synpunkter, ur hvilka utskottet nu icke är i tillfälle att skärskåda frågan.

Utan att derigenom vilja uttala den åsigt, att frågan om arfskatten icke kan eller bör lösas annat än i sammanhang med mera vidtgående reformer i vårt skattesystem, anser sig dock utskottet böra

framhålla, att, med hänsyn till hvad nu anförts, vid denna frågas afgörande lärer få särskildt beaktas, i hvad mån grunderna för den allmänna direkta inkomstskatten kunna under den närmaste framtiden böra undergå ändring och de sannolika verkningarne deraf. Enligt utskottets åsigt böra ock vid en undersökning i detta senare hänseende tagas under öfvervägande de af herr Åkerlund i hans ofvan omnämnda motion berörda frågor, om och i hvad mån sistnämnda skatt lämpligen kan göras progressiv, huruvida skatten bör enligt olika grunder drabba olika skatteobjekt, samt hvilka ändringar i gällande fastighetsbeskattning kunna påkallas af förändringar i afseende å inkomstbeskattningen. En tillfredsställande utredning af alla dessa frågor lärer emellertid svårligen annorledes än genom Kongl. Maj:ts föranstaltande kunna åstadkommas.

Med afseende å hvad sålunda anförts, anser sig utskottet böra hemställa:

1:o) att herr Claësons förevarande motion icke måtte bifallas; men

2:o) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, derest i och för ett fullständigt eller bättre ordnande af vårt försvar eller för annat statsändamål förhöjning af nu befintliga eller införande af nya skatter skulle erfordras, Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, dels huruvida icke den direkta skatt, som för närvarande utgår såsom bevillning af inkomst, skulle lämpligen kunna höjas och så ordnas, att den bestämdes att utgå med viss procent högre för den större och lägre för den mindre inkomsten eller olika för olika slag af inkomst, dels ock huruvida icke för ofvanberörda ändamål arfskatten skulle kunna i vidsträcktare omfattning än hittills tagas i anspråk, samt i sådant fall låta utarbета och för Riksdagen framlägga dels förslag till ändrade bestämmelser i afseende å arfskatten dels ock, i sammanhang med förslag ej mindre till fortsatt afskrifning af grundskatterna samt lindring i rustnings- och roteringsbesvären än äfven till deraf föranledda ändringar i grunderna för nu gällande fastighetsbeskattning, förslag till de förändringar i bevillningsförordningen, som för vinnande af berörda syftemål kunna erfordras; samt

3:o) att såväl förenämnda af herr Wallis m. fl. väckta motion som äfven herr Åkerlunds förevarande motion måtte anses genom utskottets näst föregående hemställan besvarade.

Stockholm den 14 maj 1892.

På utskottets vägnar:

F. BARNEKOW.

Reservationer:

af herrar *Fock, Cavalli, Stephens, P. J. Andersson, af Burén, von Post, grefve Douglas* och *Ewers* emot utskottets hemställan under mom. 2, i hvad samma hemställan afser annan beskattning än arfskatten.

af herr *Philipson*: »Då antagas kan, att en mera genomgripande reform af vårt skatteväsen under den närmaste framtiden befinnes af nöden, anser jag det mindre lämpligt, att dessförinnan partiela skatte-reformer ifrågasättas; och får jag med afseende derå hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

af herr *Bokström*: »Då den förutvarande proportionen emellan statens direkta och indirekta skatter i senare tider och i väsentlig mån rubbats genom grundskatteafskrifning och en högst betydlig förhöjning i tullbevillningen, så har jag i likhet med utskottets flertal ansett önskligt, att åtgärder vidtagas för att, innan nya eller väsentligen förhöjda skatter beslutas, utväg må kunna beredas för en lämplig ökning i den direkta beskattningen, i all synnerhet som en reglering torde blifva oafvisligen nödig för minskande af det tryck, som de indirekta skatterna utöfva på samhällslager, som hafva minsta förmåga att bära dessa skatter.

Jag har därför saknat anledning till erinran emot utskottets här ofvan intagna skrifvelseförslag, i hvad detsamma afser den önskade

utredningen beträffande den af utskottet omförmälda arfskatten, men vågar jag deremot hysa den meningen, att utskottet saknat giltig anledning ifrågasätta ett frångående af den grundsats om en jemlik — proportionel — inkomstbeskattning, som Konung och Riksdag efter utredningar af flera, tid efter annan tillsatta komitéer af sakkunnige män och efter vederbörandes hörande funnit vara ett oeftergiftigt vilkor för att beskattningen skall blifva i möjligaste mån rättvis.

Såväl den komité, hvilken år 1859 afgaf förslag till den bevillningsförordning, som i sina hufvuddrag ännu äro gällande, och hvilken komité framhöll, hurusom den progressiva beskattningen i sjelfva verket utgör en skatt på flit och sparsamhet och således kan betraktas såsom ett straff, ålagdt sådana medlemmar af samhället, som arbetat mera och slösat mindre än andra, som äfven skattejemkningskomitén år 1876 och skatteregleringskomitén år 1881 hafva nemligen förordat fasthållandet vid denna grundsats.

Det synes mig ock ligga för öppen dag, att, i ett land som vårt, der de stora förmögenheterna äro tuunsådda, det statsfinansiella resultatet af den progressiva beskattningen måste blifva jemförelsevis otillfredsställande, så vida icke progressionen och derigenom jemväl förmögenhetskonskifikation göres skarpare än i andra länder, der de större förmögenheterna äro talrikare än hos oss.

Den progressiva inkomstskatten, som vårt land pröfvat och öfvergifvit, enär densamma genom sin godtycklighet och orättvisa blifvit förhatlig, är ock synnerligen svår att tillämpa, då ingen möjlighet finnes att, hvad det stora flertalet af skattskyldige angår, vinna tillförlitlig kännedom om verkliga beloppet af deras inkomster, en svårighet som visserligen redan nu förefinnes, men som är långt mindre känbar, då beskattningen är proportionel.

Äfven med fasthållande af grundsatsen om en jemlik — proportionel — inkomstbeskattning, hvarifrån undantag dock fortfarande torde böra, möjligen i något vidsträcktare mån än hittills, medgifvas i form af lindringar för de smärre inkomsttagarne, kan en utveckling ske i den beskattning, som i form af bevillning utgöres för kapital och arbete, hvartill, såsom bevillningsutskottet vid ett föregående tillfälle under denna riksdag erinrat, bör, under förutsättning af fullständig afskrifning af grundskatter och indelningsverk, räknas jemväl inkomst af jordbruket med dess binäringar.

Efter det en sådan afskrifning egt rum torde ock den nu utgående bevillningen af fast egendom kunna utvecklas till en fastighetsskatt, som, utgående med lika belopp för hundra kronor af såväl jordbruks-

som annan fastighets åsatta värde, bör kunna i afsevärd mån ersätta grundskatterna.

Med stöd af hvad jag sålunda anfört har jag ansett, att utskottet med föranledande af förberörda motioner bort i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke en lämplig arfskatt borde i vidsträcktare mån än hittills för statens behof tagas i anspråk, och i sådant fall låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förändrade bestämmelser i afseende på sådan beskattning, och dels äfven, i sammanhang med förslag till ej mindre fortsatt afskrifning af grundskatter samt lindring af rustnings- och roteringsbesvären än äfven till deraf föranledda ändringar i grunderna för nu gällande fastighetsbeskattning, förslag till de förändringar i gällande bestämmelser angående bevilling för inkomst af kapital och arbete, som med bibehållande af proportionella skattebidrag kunna för berörda syftemål erfordras.»